

sudario erat ligata; dixit Jesus: Solvite! » Cujus hoc fuit mysterium, quia Lazarum peccatorem, opera misericordiæ Dei justificatum significans, tametsi ante faciem, quæ videri posset, non habuerit, subito tamen, postquam ab vitam gratiæ rediit, faciem suam exporrecta fronte videndam exhibere potuit, neque enim quidquam habebat, quod erubesceret. Unde S. Ambrosius ait: Sed quia venia donatus est, revelare faciem, aperire vultum jubetur; non habet enim, quod erubescat, cui peccatum remissum est. S. AMBR. *lib. II, de Pen. c. VII.*

DAMNUM ABUSUS.— In lib. I. Regum, c. XI, legitur, quod, dum Naas Ammonites cum viris Jabes Galaad praeliaretur, hi se viribus inferiores videntes, cum Naas fodas inire petierint, dicentes: « Habeto nos foderatos, et serviamus tibi. » At vero arrogans hoc ab eo retulerunt responsum: « In hoc feriam vobiscum fodas, ut etiam omnium vestrum oculos dexteris, ponamque vos opprobrium universo Israel. » Nimirum secure cum populo illo dimicaturum esse sibi persuasit, si illos ad caeco quodammodo cum illo pugandum impulisset, siquidem eruto oculo dextero sinistram oculo sento contegere debebant. Omnia autem hæc in figura contingebant illis. Naas enim tyrum refert inimici infernalis, qui in hac vita, quæ est quidam continui prælii campus (*militia est vita hominis*) nos vero lumine et agnitione bonorum et salutis æternæ, destitutos esse cupit, ut tanto liberius animas nostras deprædetur. Unde B. Petrus Damianus hanc historiam ad moralitatem applicans, inquit: Quam sæpe malignus hostis, consentienti sibi cui libet reprobo homini, potiorem partem sanctitatis ac lucidi operis admittit, minorem vero quadam artificiosa suæ calliditatis industria derelinquit, ut in eo, quod tollitur, sit occasio damnationis; in eo, quod remanet, de spe fiduciæ præsumatur, ut peccator ad penitentiam non resurgat. Et quidem quot sunt homines, quos Dæmon per viam præsumptionis de divina misericordia sibi acquirit? B. PETR. DAM. I. VI, *ep. v.*

S. Gregorius super illa verba Jobi, c. 24, *Dedit ei Deus locum penitentiae, et ipse abutitur eo in superbia;* insignem hanc nobis tradit doctrinam, dicens: Quisquis delinquit, et vivit, idcirco hunc divina dispensatio in æquitate tolerat, ut ab iniquitate compescat; sed qui diutius toleratur, nec tamen ab iniquitate compescitur, minus quid su-

pernae patientiæ percipit, sed reatus sui vinculis ex ipso se munere acrius stringit; nam quia accepta penitentiae tempora divergit ad culpam, districtus in ultimis Iudex impensa argumenta misericordiæ convertit ad poenam. S. GREG. I. VI, *Mor. c. IV.*

Vulgaris est ille medicinae aphorismus: « Corruptio optimi pessima, » et ideo, sicut Manna adeo turpiter putrefiebat, ut exinde nauseabundi scaturirent vermes, eodem modo, quanto benignior sui que liberalior est divina bonitas, ita, si illa abutatur et contemnamus, in severiora supplicia convertitur. Consideratione digna est illa S. Ambrosii super illa verba: « An divitias bonitatis ejus etc. » adhibita glossa. Hæc dicit, ut non jam se putet evasisse, si illum bonitas Dei patitur diu peccantem, nec patientiam ejus putet contemnendam; necesse enim est, ut poenis perennibus torqueatur, quem penitentiae longanimitas non emendavit. Divus Chrysostomus ad idem propositum sequens format urgens argumentum: Si vitium maxime regnat, nec mali tamen penam dedere, necesse est, ut aliquando dent. Si enim hæc haud negligant homines, quomodo Deus neglecturus est, qui non solum est patiens, sed etiam justus, juxta illud: « Deus Iudex justus, fortis, et patiens. » Primasius, Episcopus Africanus, qui fuit ejusdem Chrysostomi discipulus, super predicta verba commentando ita scribit: Numquid propterea tibi de impunitate blandiris, quia Deus in presenti non reddit, et patientiam ejus contemnis? Non tardat, inquit, Dominus promissa, sed patienter agit propter vos, nolens aliquem perire, sed omnes ad penitentiam converti; bonus est enim expectando, justus est puniendo. MANSI, *dis. XX, n. 4.*

S. Aug. in libro de *Catechizandis Rudibus*, illos, qui in misericordia Dei nimium confidentes in peccato continuant, his verbis restringit: Si hoc animo venisti, quasi securus talia facias, multum eras, nec tibi proderit nomen Christi, cum cœperit ille severissime judicare, qui dignatus est misericordissime subvenire. Idem quoque punctum S. Bernardinus Senensis in quodam sermone langens, hanc de divina bonitate conceptam præsumptionem, qua innumeri damnantur, his verbis detestatur: Revera illud dicere possum, Thren. 3. *Misericordiæ Domini, quia non sumus consumpti;* et miror certe, si qui libet in se hoc non miratur, et cum ipso sustinente mala multiplicentur, ipso dissimu-

lante peccata aggravantur, ipso insuper expectante animi indurantur. Unde Ecclesiasticus 8. « Quia non cito profertur sententia contra malos, absque ullo timore filii hominum perpetrant mala. »

spirituum ponderator est Dominus. PROV. c. XVI, 2.

Instruum te in via hac, quæ gradieris; firmabo super te oculos meos. PS. XXXII, 6.

UTILITAS CONSIDERATE DEI PRÆSENTIÆ.— Qui timent Dominum, preparabunt corda sua, et in conspectu illius sanctificabunt animas suas. ECCL. c. II, 20.

Querite Dominum, et confirmamini; quærite faciem ejus semper. Quæ autem est facies ejus, nisi præsentia Dei? inquit S. Augustinus? PS. CIV, 4.

Beatus vir, qui in sapientia morabitur, et qui in justitia sua meditabitur, et in sensu cogitabit circumspectionem Dei! ECCL. XIV, 22.

DAMNUM NON CONSIDERATE.— Dixit insipiens in corde suo: Non est Deus. Corrupti sunt, et abominabiles facti sunt in studiis suis; non est qui faciat bonum, non est usque ad unum. PS. XIII, 1.

Vere, quia non est Deus mecum, (in memoria mea) invenerunt me mala hæc. DEUT. XXXI, 17.

Vides, Fili hominis, quæ seniores domus Israel faciunt in tenebris, umnisque in abscondito cubiculi sui? Dicunt enim: Non videt Dominus nos. EZECH. c. VIII, 12.

A facie tua abscondar, et ero vagus, et profugus in terra. GEN. c. IV, 14.

An non cogitas, quod Deus excelsior cœlo sit, et super stellarum verticem sublimetur? Et dicis: Quid enim novit Deus? et quasi per caliginem judicat. Nubes latibulum ejus, nec nostra considerat, et circa cardines cœli perambulat. JOB. c. XXII, 12.

EX SS. PATRIBUS ET DOCTORIBUS.

VERITAS.— Quidquid semper operor, inquit S. Aug. tu pariter semper præsens ades, utpote perpetuus inspector omnium cogitationum, intentionum, delectationum, et operationum mearum. S. AUG. c. XIV, *Soliloq.*

Ipse timendus est in publico, ipse in secreto. Proceedit? Videris. Lucerna ardet? Videt te. In cubile intras? Videt te. In corde versaris? Videt te. Si peccaveris, quare, ubi te non videat, et fac, quod vis. Idem, ser. XLVI, *de Dom.*

Lux æterna, quæ Deus est, quanto immo

DEI PRÆSENTIA.

EX S. SCRIPTURA.

VERITAS.— En ipse stat post parietem nostrum, respiciens per fenestras, prospiciens per cancellos. CANT. c. II, 9.

Quis me videt? Tenebræ circumdant me et parietes cooperiunt me, et nemo circumspiciet me. Quem vereor? Delictorum meorum non memorabitur Altissimus. Et non intelligit, quoniam omnia videt oculus illius. ECCL. XXIII, 39.

Oculi Domini multo plus lucidiores sunt super solem, circumspicientes omnes vias hominum, et profundum abyssi, et hominum corda intuentes in absconditis partibus; Domino enim Deo, antequam crearentur, omnia sunt agnita, sic et post perfectum respicit omnia. Ib. 28.

Pravum est cor omnium et inscrutabile. Quis cognoscat illud? Ego Dominus scrutans cor, et probans renes. JER. c. XVII, 6.

Oculi ejus super vias hominum, et omnes gressus eorum considerat. Non sunt tenebræ, et non est umbra mortis, ut abscondatur ibi, qui operatur iniquitatem. JOB. c. XXXIV, 2.

Putasne, Deus e vicino ego sum, dicit Dominus, et non Deus de longe? Numquid non cœlum et terram ego impleo? dicit Dominus. Audi, quæ dixerunt Prophete. JER. c. XXIII, 23.

Observasti omnes semitas meas, et vestigia pedum meorum considerasti. JOB. c. XIII, 27.

Oculi mei semper ad Dominum, quoniam ipse evellet de laqueo pedes meos. PS. XXIV, 13.

Providebam Dominum in conspectu meo semper, quoniam a dextris est mihi, ne commovear. PS. XV, 8.

Omnes viæ hominis patent oculis ejus;

tabiliter fulget, tanto penetrabiliter videt, et neque occulta nescit, qui occulta penetrat; neque penetrata obliviscitur, quia incommutabiliter durat; proinde quoties indignum aliquid mente concipimus, toties in hunc peccamus, quia ipse nobis, et non sibi presentibus præsto est. S. GREG. *ap. Mansi*, tr. LIV, dis. I, n. 3.

Oculos Dei simul universa cernentis, non abdita locorum, non parietum septa secludunt, nec solum ei acta et cogitata, verum et agenda, et cogitanda sunt cognita. Ista ergo scientia summi Judicis est, omne solidum ei liquidum, et apertum omne secretum, cui obscura clarent, muta respondent, silentium confitentur, et sine voce mens loquuntur. S. LEO § 5 de *Quad.*

Cœlum palmo metiens, et terram pugillo concludens, ostendit, quod ipse sit circumquaque in cunctis rebus, quas creavit. Ipse manet intra omnia, ipse extra omnia, ipse supra omnia, ipse infra omnia. Et superior est per potentiam, et inferior per sustentationem, exterior per magnitudinem, interior per subtilitatem; sursum regens, deorsum continens, extra circumdans, interior penetrans. S. GREG. I. II, *Mor.* c. VIII.

ÆQUITAS. — Hominem vereris presentem, Dei Patris et Filii non vereris presentiam? Sed non vis credere, ne possis cavere. Non vis audire, cum legitur, quia Deus novit occulta hominum, ne incipias scire, quod timeas, et timere, ne pecces. S. AMBR. in *Ps.* cxviii.

UTILITAS. — Si videmus mente semper Deum, et ad eum convertimus mentem nostram, omnia nobis facilia apparebunt, omnia portabilia, omnia sustinebimus, omnibus superiores efficiemur. S. CHRYS. hom. xxvi, *ad Hebr.*

Non te sic spectat Deus in agone certantem, ut populus aurigam; clamare enim novit, adjuvare non novit, vires subministrare non potest, homo enim est, non Deus; hic enim forte, dum spectat, plus laborat sedendo, quam ille luctando. Deus quando spectat certatores suos, adjuvat eos invocantes, nam vox athleta illius est, *Ps.* xciii. *Si dicbam, motus est pes meus, misericordia tua, Domine, adjuvabat me.*

Sive quis corporum concupiscentia capiatur, sive pecuniarum amore, sive alia quadam absurda voluptate, statim hoc verbum cogitet, quod ille est, qui nos condemnet, a

quo non est possibile nos occultare, etiam qua in mente nostra versentur; et omnino effugiemus etiam diabolicas machinationes, magnoque adjuvato superno juvabimur, quo nobis frui contingat gratia et benigne Domini nostri Jesu Christi. S. CHRYS. hom. lxxviii, *in Gen.*

DIGNITAS. — Præstantes nos, et fidei congressione pugnantes spectat Deus, spectant Angeli, spectat et Christus. Quanta est glorie dignitas, quanta felicitas, presente Deo congressi, et Christo Judice coronari! S. CYPR. *Ep. ad Tibur.*

DAMNUM NEGLECTE PRÆSENTIÆ. — Tunc demum homines ad scelera edenda descendunt, cum aut Deum non inspicere, aut illi curæ non esse ea, quæ hic geruntur, autant. S. BASIL. *orat. II, de Pœc.*

S. Augustinus in *Soliloquiis* suis his Deum verbis affatur: Ubicumque fuero, non recedis, quoniam ubique es, ut, quocumque iero, inveniam te.

EXEMPLA SACRA.

VERITAS. — Quidam suam furtive surripuit, et caveæ clandestinus inclusit, vir tamen ille pietatis operibus intentus esse consueverat. Interea adest dives Jesus in effigie pauperis, et tam prolixo jam crine deformis egebat arte tonsoris. Ille protinus reverenter assurgens, inter cætera humanitatis impendia cepit ipsum forepibus attendere; sed dum tondet ac satagit, ecce reperit duos oculos in occipito sub crinibus latitantes. Expavit homo, stupensque contremuit, et quid vellet esse quod cerneret, pavidus inquisivit. Cui mox ille: Ego, inquit, Jesus vocor, undique cuncta contempler, et isti sunt oculi, quibus etiam suam vidi, quem nuper in cavea conclusisti, moxque disparuit. Ille protinus ad cor rediens, divinum circa se elementiam recognovit, et quod ini que præsumperat, satisfactione purgavit. S. PETRUS DAM. *ep. II, c. VIII.*

MEMORIA PRÆSENTIÆ. — Joseph a Putipharis uxore ad scelus sollicitus dixit: « Quomodo potero facere malum hoc et peccare coram Deo? Quid enim putas, etiamsi fecerimus, ut res clam sit omnibus, oculum tamen illum, qui dormire nequit, latere non poterimus? » Ilum

solum oportet timere, et tremere, ac pavere, ut ne in conspectu ejus male quidpiam faciamus. S. CHRYS. hom. VI, *in Gen.*

De Noe dicit S. Scriptura. « Noe vir justus atque perfectus fuit in generationibus suis, cum Deo ambulavit. Tevidi justum coram me in generatione hac. » Ubi notandum, quod Deus non sine mysterio frequenter repeta verba illa: Coram me, quasi dicere vellet, quod in presentia Dei semper ambulavit. Unde Pererius verba illa: *Cum Deo ambulavit*, hoc sensu interpretatur: Deum semper intuebatur quasi presentem sibi, quam ob rem cautissimus, modestissimus, et devotissimus semper incedebat. *Gen.* c. vi, 9.

Susanna ad adulterium invitata dicebat: « Melius est mihi incidere absque opere in manus vestras, quam peccare in conspectu Domini. » DAN. c. XIII.

De Josue S. Basilus scribit: Virum, qui tot undique jaculis petebatur, unum contra omnia telum, memoria tenuit Creatoris. S. BASIL. *orat. de Joseph.*

S. Franciscus Xaverius dicere solebat: Ubicumque fuero, meminero, me in orbis terræ theatro, in cœlestis Regis et superum oculis versari. MANSI, *dis. VIII, n. 1.*

S. Antonius, cum in fine certaminis, cum Dæmone habiti, dixisset: Ubi eras, o bone Jesu? Dominum sibi respondentem audivit. Hic eram, sed expectabam videre certamen tuum. Idem, *dis. III, n. 8.*

Sarius describens vitam ejusdam religiosissimi viri Rusbrochii, commemorat, eum in omnibus actionibus exercitiisque semper mentem in Deum sublatam habuisse, et vere peculiarem hanc a Deo obtinuisse gratiam, ut, quoties vellet, nulla difficultate posset mentem immergere in suavissimam Divinitatis contemplationem, Deoque se artissime conjungere, sive solus foret cubiculo inclusus, sive in media sociorum turba, quibuscum conversabatur et loquebatur. ARIAS, *de Pœc.* c. VIII.

B. Rugerius, ex Ordine S. Francisci, ut est in eorum Chronicis, idem beneficium divinitus erat consecutus, ut nempe presentem sibi fingeret divinam majestatem, et eum eadem in cordis penetralibus familiariter tractaret, sive in choro cantaret, sive in tridinio cibum sumeret, sive cum aliis colloqueretur. Unde et observabatur ab aliis, nunc oculos pie conjicere in cœlum, nunc

suspiria amoris plena ad Deum emittere.

Alexander Pontifex solitus erat collo in globo aureo circumgestare sacram hostiam, ut Deum operum suorum inspectorem attentius contemplaretur. ENGELG. in *Dom. Pent.* § II.

Josephus Corleonenis, Capuccinus, crebro cantu Dei amorem, quo ardebat, solatus, sæpe obvios arborum truncos in silva, hortoque amplexari solebat, ac inibi herere, quod Deum ubique presentem, in illis tum sibi maxime videretur intueri. P. JOAN. RHO, l. I, c. I, n. 25.

Maria Victoria, Annuntiarum, quas cœlestes vocant, fundatrix, ita animum habebat in Dei presentia defixum, ut vix ab illo per occupationes et colloquia abstraheretur, et si abstrahi contingeret tantillum, his duabus vocibus: *Amor Dei*; tamquam ignis sulphuri admoto continuo recalescebat. PENNEO. in *Isag.* p. 2, c. XI.

Philoromus Sacerdos, S. Basilio per familiaris, a Juliano Apostata pro fide tormentis exagitatus, sed a Dæmone atrociter per impuras imagines et varia terribilissima viginti et plurimum annorum spatio divexatus, inter has concertationes, et cogitationum prælia, Deum tamen sibi presentem ita semper habuit, ut quodam die per occasionem de hac re loquens diceret, se non meminisse, mentem suam a Dei unquam presentia distractam fuisse. *Ibidem.*

P. Carolus Condren, Congregationis Oratorii in Gallia secundum Præpositum Generalem, qui etiam ante Sacerdotium sæculi implectebatur tribulis et spinis, ita tamen inter illa presentem Deum semper habuisse memorant, ut plurimum annorum spatio, vix octies aut novies, et quidem per exiguum spatium divina presentia conspectuque eaverit, idque ex confessione generali ejus manu descripta compertum est; tantis vero id temporis locupletatus est divini amoris deliciis, ut cor ferendo impar, palpitationem in reliquum vitæ contraxerit; ardorisque istius violentia duas costas extra locum naturalem elevavit, timore aliquo ad pectus prominente, hujus rei fidem faciente. *Ibidem.*

NECESSITAS. — Carolus Borromeus dicere solebat: Qui in via Dei continuis vult facere progressus, semper debet incipere, id est, cum illo fervore Deo debet servire, ac si qualibet die primo inciperet; debet item ambulare in actuali presentia Dei, Deumque

solum omnibus operibus suis præfigere finem. *Mansi, disc. IX, n. 7.*

UTILITAS. — Cum Thais, meretrix Alexandrina, plurimos laqueis suis implicasset, S. Paphnutius Eremita sub ficto colore et præfextu, ac si cum illa peccare vellet, domum ejus ingressus, ab ea in cameram secretissimam, maximeque remotam, deduci petiit, cumque ad aliam secretiorem deductus fuisset, nec hæc ei placuisset, eo quod a nemine videri vellet, Thais ei respondit: Hoc in loco certo certius a nullo hominum videri poteris, quod si autem te ab oculis divinis subducere velis, nullus in tota hac domo reperitur angulus, hunc in finem satis occultus. Deus enim ubique est, et ubique videt. Hinc Paphnutius: Si ubique Deum esse, atque omnia videre credis, qua fronte coram purissimis ejus oculis peccare audebis? Pergensque ulterius, demonstrando ei obscenitatum suarum coram oculis Dei commissarum enormitatem, tandem illam ad veram, seriâque penitentiam, omnibus diebus vite sue agendam comparavit et induxit. *lb. n. 5.*

S. Ephrem Syrus in cella sua herbas quasdam legens et mundanas, vidit lascivam quasdam feminam per fenestram cellam suam introsipientem; quæ, ut illum ad illicita permoveeret, interrogavit eum, an quippiam ei deesset? Qui respondit illi, calcem sibi deesse, et lapides, quibus fenestram illam obturare et claudere posset. Petulans vero mulier non cessabat verborum blanditiis illum ad illicita sollicitare, protestando, quod inde recessura non esset, nisi ejus obtinisset consensum. Cui Ephrem respondit: Age dum igitur, contentus sum, et descendendo ad tecum peccandum, cum hac tamen conditione, ut in potestate mea sit eligere locum, ubi pessima tuæ concupiscentiæ satisfacere possim; locus autem hic alius non erit, præterquam urbis Edesse publicum forum. Cumque illa hunc locum repudiaret, eo quod tantam nollet subire confusionem, in conspectu omnium hominum peccando, S. Ephrem confestim subjunxit: Tu hominum times presentiam, nec tamen in conspectu Angelorum, immo ipsiusmet Dei peccare verecundaris? An ignoras Deum ubique locorum presentem, cunctorumque operum spectatorem esse? Quæ verba, impellente cor ejus Spiritu Sancto, eam ad compunctionem, veramque perduxerunt penitentiam, adeo ut deinceps castam om-

nino, sanctamque egerit vitam. *lb. n. 2.*

Tobias senior filio suo hereditatem relinquere volens meliorem illa, quam parentes ut plurimum filiis suis relinquere consueverunt, eidem hoc unice inculcavit, ut in timore Dei viveret; ad hunc vero acquirendam subjunxit: « Omnibus diebus vite tuæ in mente habeto Deum. » Audite autem quam ex his præmissis deduxit consequentiam: « Et cave, ne aliquando peccato consentias, et præmittas præcepta Domini Dei tui; » hoc enim semper ex continuo recogitata Dei presentia necessario consequitur. *TOBIAS, c. IV.*

S. Catharina Senensis, solitudinis et secessus amans, cum a parentibus continuis laboribus noctu diuque occuparetur, a Deo docta contra animi distractiones hoc usa remedio est, ut cor suum loco cubiculi haberet, in quo presentem Deum assidue cerneret, et cum eo colloquia miceret; sic enim obtinuit firmam et stabilem cum illo unionem, ut nullo externo labore vel fatigatione distrahi mente posset. Idem consilium postea et verbis, et scriptis communicavit aliis religiosis feminis, affirmans in cordis cella esse vere Regnum Dei per gratiam, ibi Christum cum suis inspirationibus coelestibus fixisse sedem. *FR. ARIAS DE PRÆS. DEI c. VI.*

Cum S. Gregorius, Agrigentinus Antistes, adhuc adolescens, Hierosolymam sanctorum locorum venerandorum causa profectus est tempore Quadragesimæ in quoddam monasterium Palæstinae divertit, ubi et conspexit omnibus Satanae telis firmissimum esse in Deo præ oculis habendo presidium. *In vita D. Antonii.*

JUCUNDITAS. — Simeon Metaphrastes memorat, S. Greg. Episcopum Agrigentinum in Sicilia, dum esset adolescens, profectum Hierosolymam, ut veneraretur loca sancta, ac tempore Quadragesimæ secessisse in quoddam Palæstinae Monasterium, ibique vidisse Monachos rara in Deum religione præditos, quorum alii in divinarum rerum commutatione a terra in altum attollerentur, alii fontes lacrymarum inter precandum effunderent, atque in vite puritate, morumque honestate viderentur Angeli, quibus exemplis juvenis permotus, cepit pudore ingenti suffundi, abjicere se, et amare superioris vite suæ errata deplorare. Præfectus Monasterii Pater animadvertens ex vultu ejusdem morerem, existimansque id evenisse, quod longius a patria amicisque abesset, adjuncto accipio satis; id vero unum me angit, quod

tam longe absum a vitæ vere religiose perfectione. Hoc responso audito, Pater digressus est, intelligens non indigere suo solatio, qui ad perfectionis culmen jam pervenisset et alios solari posset. *Ex Sim. Metaphrast. apud Surium, tom. VI, 23 Nov.*

Refert S. Dorotheus Abbas, sic charissimo discipulo suo Dositheo cum vitam monasticam arripuisset, hoc præceptum dedisse, aureis litteris describendum: Nunquam cordi tuo Deus excidat, cogita semper Deum tibi præsentem, et te coram illo stare. Fecit hoc Dositheus sedulo, adeo ut nec in ægritudine quidem, licet gravissima et extrema, cogitationem tam salutarem dimiserit, atque hac exercitatione consecutus est, ut quinquenni spatio, ex milite nobili, adolescentulo dissoluto, vitiis ante cooperto et luxu seculi perditio, sanctissimus juvenis et monachus evaserit, et post obitum quibusdam sanitate claris per visum inter beatos anachoretas tum in celo regnantes conspectus fuerit. *In Vita Dosithei.*

Divo Antonio Magno, Athanasio teste, in quodam spirituali conflictu, quo et ipse vapulando et Dæmones eum dirissime pene ad necem usque verberando pariter defatigati fuerunt, hoc unum dolori erat, quod Deum sibi in certamine presentem non fuisse existimaret. Nam mox ut Dominum visendum se præbuit, et duelli se spectatorem fuisse professus est, omnis mæror recessit, viresque animi cumulatores redierunt, idemque Fratribus suis inculcare solebat, in avertendis omnibus Satanae telis firmissimum esse in Deo præ oculis habendo presidium. *In vita D. Antonii.*

JUCUNDITAS. — Simeon Metaphrastes memorat, S. Greg. Episcopum Agrigentinum in Sicilia, dum esset adolescens, profectum Hierosolymam, ut veneraretur loca sancta, ac tempore Quadragesimæ secessisse in quoddam Palæstinae Monasterium, ibique vidisse Monachos rara in Deum religione præditos, quorum alii in divinarum rerum commutatione a terra in altum attollerentur, alii fontes lacrymarum inter precandum effunderent, atque in vite puritate, morumque honestate viderentur Angeli, quibus exemplis juvenis permotus, cepit pudore ingenti suffundi, abjicere se, et amare superioris vite suæ errata deplorare. Præfectus Monasterii Pater animadvertens ex vultu ejusdem morerem, existimansque id evenisse, quod longius a patria amicisque abesset, adjuncto

sibi alio Monacho, remotis arbitris, sic affar copit dictum Greg. Fili, ne animum nimio morore obruas, confide in Deo, brevi patebit reditus in solam natale. Sed respondit adolescens: Non ea causa mei mæroris est, quod longe absum a conspectu meorum. Sola enim presentis ubique Dei contemplatio ad illum revolvendum mihi satis est; dum enim cogito, me continuo in ejus versari conspectu, satis solatii accipio. Id vero unum me contristat, quod hactenus non instituerim vitam homine Christiano et vere pio dignam. Hoc responso accepto, Patres ab eo digressi sunt, arbitrati, non indigere eum sua consolatione, quando quidem tali exercitationi deditus tam perfectus sit, ut possit solari alio. *Ibidem, c. VII.*

Judas Machabeus rei bellicæ gloria clarus, cum milite suo prælium initurus, quoniam Deum presentem contemplabatur, tanto cum gaudio et alacritate in hostem ruebat, ut quamvis pauci quam plurimos opprimerent. Unde S. Scriptura sic loquitur: « Judas, et qui cum eo erant, invocato Deo, per orationes, congressi sunt, manu quidem pugnantem, sed Dominum cordibus orantes, prostraverunt non minus triginta quinque millia, presentia Dei magnifice delectati. » *II. MACH. c. XV.*

EXEMPLA PROFANA.

Seneca Lucilium suum his verbis instruebat: Prope Deus est, tecum est, intus est. Ita dico, Lucili, sacer intra nos Spiritus sedet, bonorum, malorumque nostrorum observator. Hic prout anobis tractatur, tractat ipse; bonus vero vir sine Deo nemo est. An potest aliquis supra fortunam, nisi ab eo adjutus, exurgere? Ille dat consilia magnifica, et erecta, in unoquoque bono viro. *SENÆCA, ad Lucil. ep. xli.*

Marcus Tullius Cicero ita scripsit: Quis enim non timeat omnia providentem et cogitantem, et animadvertentem, et omnia ad se pertinere putantem, curiosum et plenum negotii Deum? *CICERO. I. I, de Natur. Deor.*

Thales Milesius, unus ex septem Sapientibus Græciæ, dicere solebat: Homines existimare oportere, Deos omnia cernere, et Deorum esse plena omnia; et ita fore omnes meliores, si, Deo teste et spectatore, se agere omnia censerent. Omnem virtutis Philosophiam hoc uno verbo sapientissimus vir complexus est. *MANSI, dis. VI, n. 5.*

Philo de Essais ita scribit: Perpetuum habent Dei memoriam, ut ne in somnis quidem aliud eis obversetur, quam imagines divinarum pulchritudinum, et sunt in his, qui somnando produnt præclaras sacræ Philosophiæ sententias. PAULO. de Vit. *Contempl.*

Rex quidam in India orientali taminsano Dei sui amore rapiebatur, ut specialem famulum constituerit, qui ad latus ei continuo assistens his eum identidem verbis compelleret: Majestas, sua non obliviscatur Aranganassa; sic enim vocabatur ille Deus. SAINT-JURE. de Cog. et amore Christi, l. III, p. 1. c. VII, § 6.

SIMILITUDINES.

QUALITAS.—Sicut ad fenestras collocantur transeunte, per quas, qui prospiciunt, vident, nec tamen videntur; ita Deus a Sponsa in Cantibus dicitur prospicere per cancellos, quia ipse videt omnia, nec tamen ipse videtur. CANT. c. II, 9.

Sicut Spiritus Angelici, tametsi hic in terris in nostri custodia plane sint occupati, tametsi illius Provinciarum et Regnorum commissa sit tutela, licet etiam primum mobile continuo volvant et revolvant, non tamen ob id Deum facie ad faciem intueri desinunt, ubicumque locorum existant. Et hoc idem est, quod servi Dei practicant, dum in quovis loco, tempore, et occasione divinam recollere præsentiam non desinunt. MANSI, *dis.* VIII, n. 5.

NECESSITAS.—Sicut astra coelestia a sole præsentem, in quem obversa sunt, omnem splendorem mutantur, quo in se fulgeant, et aliis fulgorem subministrant, atque adeo in terris suum effectum habeant; sic homines justi et pii, qui instar stellarum in Ecclesia Dei collucent, ex continuo Dei, quem præsentem oculis mentis cernunt, conspectu, lumine divino illustrantur, omniumque virtutum verarum, solidarumque splendorem etiam communicant aliis. ARIAS, de Præs. Dei, cap. VI.

Sicut nullum ædificium altum sine solido fundamento erigi potest; ita nec perfectio fabricæ extrui potest sine fundamento præsentis divinæ assiduo menti obversantis. SAINT-JURE. l. C, c. VII.

UTILITAS.—Sicut ad aspectum serpentis ænei in palo levati sanabantur olim percussi

a serpentibus; ita ne vincamur a tentationibus, debemus Dominum providere tanquam inspectorem omnium, quæ facimus et cogitamus, ut erubescamus. HUGO CARD. apud Mansi, *dis.* III, n. 3.

Sicut quando navis in mari vi ventorum fluctumque, hinc inde tam vehementer actatur, ut periculum sit, ne vel in scopulum impingat, vel submergatur, præsentissimum remedium est, ut fortissime alicui anchoræ alligetur, ne loco moveri amplius possit; sic, quando mens nostra in hujus mundi oceano variis et periculosis cogitationum cupiditatibusque procellis cum discrimine damnationis æternæ exagitatur, saluberrimum antidotum est, eam applicare et alligare ad anchoram divinæ præsentis, atque ita paulatim ad stabilitatem et constantiam cordis, tanti a sanctis et justis æstimatam, Deoque gratissimam aspirabit. Quomobrem in verum servum Dei optime quadrat illud Ecclesiastici: « Homo sanctus manet in sapientia sua sicut sol; stultus autem ut luna mulatur. ARIAS, de Præs. D. cap. VI.

Sicut honoratior aliquis Principis famulus nulla alia re commodius in officio continetur, ut honeste, compositè et modeste se gerat, quam si intelligat, se a Domino suo videri, ac sedulo etiam observari; sic nullo alio monito servus Dei efficacius in consuetis pietatis functionibus retineri poterit, quam si meminerit, se in conspectu Dei versari. Ibidem.

JUCUNDITAS.—Sicut, qui magnum aliquod discrimen fortunarum, vitæve adiit, vehementer recreatur, si spectandum se offerat illi quispiam, a quo tanto discrimine eximi possit; similiter, sicut qui audit et cognoscit vocem magni amici, quem annis multis non viderit, magna lætitia perfunditur, si eum coram vestire queat; sic anima servi Dei, dum cogitat, quantis in hoc exilio circumseptis sit periculis atque æramnis, ubi oculos mentis converterit in Deum immensa bonitate præditum, animadvertitque eum sibi præsentem assistere, paratissimum ad porrigendum auxilium, ut ex suis æramnis emergat, mirifice letatur et exultat, et magna consolatione per sanctas divine inspirationis voces cor suum affici sentit. Idem.

MOTIVA.

Æquitas; nam ut recte Franciscus Arias

discurrit: Æquum plane est, meminisse amici multis modis de te optime meriti. Non obliviscaris amici tui in animo tuo, inquit Ecclesiasticus, c. XXXVII, 6, et non immemoris sis illius in opibus tuis. Quod si frequens recordatio amici recte præcipitur, a quo beneficii aliquid quandoque acceperis, æquum profecto multo magis fuerit, nunquam Dei oblivisci, cujus quovis momento beneficentia gaudemus, dum ipsum esse, vitam, et innumera corporis animasque bona quovis diei, noctisque articulo ab eo percipimus. Quam justum est, quam decens, consentaneumque est omni legi, naturali, divina, et humana, vel semper, vel quam sæpissime Dei meminisse, qui semper nos amat, semper bonis suis cumulat! Audi Ambrosium: Nec solus sufficit de Deo intellectus, inquit, nisi fiat in amore ejus voluntas. Immo neque hæc duo sufficiunt, nisi memoria addatur, qua semper in mente intelligentis et diligentis maneat Deus; ut, sicut non potest esse momentum, quo homo non utatur, vel fruatur Dei bonitate et misericordia; ita nullum debeat esse momentum, quo præsentem eum non habeat in memoria. Eandem æquitate Philo Judæus sic ostendit: Res, ut mihi videtur (memoria præsentis Dei) pluris æstimanda, quam ullæ opes, vel privata, vel publicæ; nam si seniorum, aut præceptorum, aut magistratum, vel parentum aspectus movet ad reverentiam et modestiam, et sua præsentia vitam moresque corrigit, quantum putamus ad honestatem, virtutemque præsidium contingere animæ, si emergens super omnes creaturas, Deum increatum spectare didicerit? ARIAS, c. XIII.

Utilitas ad peccata vitanda; nam teste Seneca, magna peccatorum pars tollitur, si peccatoris vestis assistat. SENECA, Ep. XI. Hinc Cassianus vocabat præsentiam Dei jugulum omnis peccati, et fontem universæ virtutis. CASSIAN. Coll. IX, c. III. Quis enim unquam, ait S. Basilius, eorum, qui credunt Deum omni in loco esse, et rebus, que fiunt, interesse ac adesse unicuique actioni, voluntates cordium perspicere, aut cogitationem pravam suscipiet, aut scelera patrabit? S. BASIL. Orat. II, de Præs. Quod ipsum Josephus Mansi sic confirmat: S. Gregorius de adolescente quodam refert, quod, cum in domum suam feminam quamdam admisisset lascivam, hæc in cubilibus ingressu oculos elevans, super ostio quodam

collocatam observavit Polemonis viri serii, modesti et gravis effigiem, unde suspicata, adolecentem illum dicti Polemonis profliteri academiæ, statim ex respectu et veneratione Philosophi illius, potest retulit, nullamque corporis sui fruenti potestatem dissolutio illi adolescenti indulgens, in domum suam se contulit. Eheu! quot Christianos hujus meretricis actio in die judicii condemnabit! Hominem vereris presentem, Dei Patris et Filii non vereris presentiam! Si porro meretrix, qua omnem amisit et deposuit erubescentiam, solum in mente vel memoria hominem recollendo mortalem, et gentilem, nec tamen actualiter presentem, a peccato destitit, quam a peccato hominem fidelem frenandi efficaciam habitura erit vera divine et supremæ majestatis menti nostræ obversans presentia? MANSI, *dis.* VI, n. 6.

Ad mores corrigendos; nam, teste Cajetano, nulla efficacior est ratio componendi gestus, motus, verba, actionesque hominis, quam ambulare ante faciem Principis (et Dei), si enim ad S. Bernardini adhuc juvenis adventum socii illius mox ad modestiam sese componebant; quanto magis præsentia Dei id efficiat? CAJETAN. in c. XVII, Gen.

Ad perfectionem acquirendam; uti ipse Deus Abrahamo insinavit dicens: « Ambula coram me, et esto perfectus, » GENES. XVII, id quod apertius Franciscus Arias in hunc sensum declarat: Quemadmodum dominus aliquis, qui omnium facultatum suarum rationes examinat et perquirat, ut easdem bene et fructuose pervidere queat, post distincte recensita varia magni valoris et pretii puncta, quodlibet latus seorsim summam complectitur, in fine autem summam quamdam generalem, quam summam summorum vocant, conficit, in quam solam laterales summae omnes compendiose restringuntur; ita quoque nos, postquam in hoc libro multa et varia ad progressum spirituales ordiata media descripsimus, distincteque et copiose exposuimus, tandem in fine libri exercitium quoddam reponimus, quod veluti summa est omnium aliorum, in quo, velut in brevi quodam epilogo omnia alia comprehenduntur, hocque exercitium in eo consistit, quod per illud Deum nobis semper præsentem firmiter apprehendamus, oculis animæ ipsum respiciendo et advertendo, qualiter ipsemet nos quoque sibi presentes

habeat, nosque per hoc, quod omnia cordis nostri desideria et affectus ad ipsum defigamus, custodiat. Hinc S. Bernardus dicere solebat: Respectus ejus profectus tuus. *ARIAS, de Præs. Dei.*

Ad amorem Dei accendendum; uti Jacobus Alvarez his verbis indicat: Hæc tandem sit omnibus, que egeris tua sollicita cura, tua jugis occupatio, Deum, aut extra te ipsum, aut intra te ipsum, præsentem intueri, et purissimis desideriis, sanctissimis colloquiis, et ignitis amoris affectibus, ad divinam et incomprehensibilem ejus bonitatem adspirare; nihil enim efficacius est ad peccata delenda, imperfectiones extirpandas, propter viam humane naturæ molliendam, virtutes acquirendas, et nostram mentem in Deum transformandam, quam hoc amoris exercitium, sive cum voluntate, sive cum mentis ariditate præstitum, quo potentissime terrena fugimus, et in carne mortali quodammodo impassibiles et celestes efficiuntur. *JAC. ALVAR. l. III, p. 3, c. XXXIX, n. 12.*

Ad fervorem augendum; nam, ut recte S. Bernardus dixit: Quomodo negligens poterit inveniri, qui intuentem se Deum nunquam desinit intueri? Qui sic eum super se videt intentum, ut omnia interiora ejus, et exteriora, omni hora considerare non cesset, omnesque non solum actus, sed etiam ipsos subtilissimos animæ motus perscrutetur, atque dijudicet. Hinc merito Boetius: Magna nobis, inquit, indicta necessitas est recte vivendi, ut qui omnia facimus ante oculos Judicis cuncta cernentis. *S. BERN. s. II, in Ps. XC.*

Ad Diabolum vincendum; ut S. Antonius indicavit dicens: Una est ratio vincendi inimicum, animæ Dominum semper cogitantis jugis recordatio. *S. ATON. c. XX, Vit.;* quod et Glossa confirmans ait: Laqueos Diaboli facile evadit in terris, qui semper oculos habet in cælis. Unde David ait: « Oculi mei semper ad Dominum, quoniam ipse evellet de laqueo pedes meos. *GLOSSA, op. Mansi, disc. III, n. 4.*

Ad orationem recte instituendam; fit enim, ut Arias bene advertit, hæc exercitatione, ut anima intra sepe collecta acquiescat, ac ubi orationi se dare vult, cor ad eam aptum, compositumque ostendat, nullis exteriorum rerum imaginibus circumactum; quo quietius et majore suo fructu divina contempletur; potest hæc verissima assertio S. Basilii testimonio confirmari, qui rogatus: Quem

admodum anima semper collecta, nunquam inutilibus cogitationibus distraheretur, respondit: Si Davidem imitetur, qui ait? « Providebam Dominum in conspectu meo semper. » Itemque: « Oculi mei semper ad Dominum. » Est hæc ipsa divina sententia Abbatis Isaac, ubi de hoc argumento tractat, id est, qua ratione quis quam optime ad orationem se comparet, dum ait: Quales orantes volumus inveniri, tales nos ante orationis tempus preparare debemus. Quo dicto hoc innuit, si quam quietem in oratione optamus, operam dandam, ut eandem omni tempore habeamus. Vult enim seponi omnes superfluas sollicitudines derebus terrenis, inutiles item fabulas, jocos, risus, vanas vagasque cogitationes. Causam addit: Quidquid ante orationis horam anima nostra conceperit, necesse est, ut orantibus nobis, per ingestionem recordationis occurrat, verborum, vel sensuum ante oculos imago præludens, aut irasci nos secundum præcedentem qualitatē faciet, aut tristari, aut concupiscentias causasse præteritas retrahere, aut risu fatuo, quod etiam pudet dicere, cujusquam scurrilis dieti, vel facti titillatione pulsari; aut ad priores faciet voltitare discursus. Et ideo quidquid orantibus nobis nolimus, ut irrepat, ante orationem de abditis nostri pectoris extrudere festinemus. Hæc omnia S. Abbas, dignissima sane, qua, et memoria, et re ipsa observentur. *ARIAS, c. III, de Præs. fol. 22.*

Facilitas, quam egregie Arias sequentibus verbis insinuat: Magno animo et alacri quisque debet se huic sancto exercitio dedere, ac deprehendet facile, quam Deus promptus sit ad sistendum se nobis presentem, quoties collibuerit, ut eum spectemus, alloquamur, et familiariter cum eo tractemus. Unde et tanta offert præsidia, auxiliaque, ut, quod naturæ viribus videtur arduum, immo impossibile, reddatur cuique facillimum et suavissimum. Ut aliquis aditum habeat ad Regem terrenum, cumque eo colloquatur, et tractet, admodum difficile est, nec potest obtineri, nisi favore et gratia multorum, imo multis opus est multorum annorum labore et servitute, antequam ad familiarem cum Rege consuetudinem perveniant; at Deus infinita licet præditus majestate et gloria, semper paratus est, quacumque hora et momento nos in conspectum suum admittere, ut oculos mentis in ipsum conjicere possimus, contemplari pulchritudinem, et

magnitudinem, desiderare gloriam, amare bonitatem, degustare suavitatem, familiariter cum eodem conversando, et gratiam aliquam postulando. Neque solum paratus est Deus ad hoc, verum etiam optat, et invitat maximis gratiæ gloriaque præmiis propositis, ut ita faciamus; nec solum invitat paucos, eosque sanctitate præstantes, ut fuerunt multi veteres sancti, qui totos se noctu, dique divino cultui dederunt, sed omnes fideles, quotquot sincero corde Dei honorem, suamque salutem quærunt. O quam pie et sancte suo officio funguntur, qui tantum bonum expetunt, et studiose quærunt, qui tam honorificum exercitium non negligunt, ut Deum semper presentem quasi gerant, et ejus consuetudine jugiter fruuntur! *ARIAS, c. II, de Præs.* Quod ipsum etiam Mansi confirmat dicens: Apud S. Joan. Scribæ videntes, quod Pharisei et S. Joannis - Baptiste discipuli longa et rigorosa instituerent jejunia Christum interrogarunt: « Quare discipuli Joannis et Pharisæorum jejunant? etc. » Et ait illis Jesus: « Numquid possunt filii nuptiarum, quamdiu sponsus cum illis est, jejunare? Quanto tempore habent secum Sponsum, non possunt jejunare. » Quem textum interpres quidam ad propositum nostrum sic exponit: Plus nimirum Sponsi præsentia proficiunt, quam jejunii, supplet Sponsus abunde, cum presens est, quidquid consequi abstinentia aliquis possit. Contingit etenim persæpe, quod anima Deo devota per macerationes corporis, cilia videlicet, disciplinas et jejunia non tantum in spiritu, devotione et unione cum Deo proficiat, quantum per exercitium continuum divinæ præsentia viva fide recogitata. Hæc enim utilissima et facillima praxis hæc habet prærogativam et excellentiam præ cunctis aliis piis exercitiis, quod in omni loco, tempore, et occasione illam exercere, magnamque inde meritum acquirere valeamus. Quod nonnumquam non æque faciliter fieri potest per eleemosynas, ob defectum nimirum pecunie, vel pauperum; nec per orationem, eo quod per occupationes distrahi mentem nostram ad eandem faciendam applicare nequeamus; nec per jejunium, ob complexionis debilitatem; nec per ascultationem verbi Dei, vel ob temporis penuriam, vel ob prædicatoris defectum; et sic de omnibus aliis similibus devotionis exercitiis discurrere licet. At vero quod ad exercitium presentia attinet, non

est, qui se abscondat a calore ejus; siquidem unusquisque hominum illius capax existit, sanus et infirmus, dives et pauper, dominus et servus, princeps et subditus, doctus et ignorans, vir et mulier, nec est, qui se valeat excusare. *MANSI dis. VIII, n. 3.*

Jucunditas; quam iterum Arias indicat, his verbis: Hinc etiam illud oritur, ut hoc exercitio Dei servus solatio, lætitia et gaudio assidue perfruatur, dum enim Deum sibi adesse videt, simul intelligit opem et consilium in quavis necessitate aut incommodo, sibi deesse non posse. Immo quidquid boni optare possit, id totum abunde in eodem invenit. Recte itaque S. Dorotheus: Nihil, inquit, est, quod animam nostram adeo roborat et reficit, atque assidua Dei memoria. Idem, c. VI. Idem fatetur Psalmographus, ubi ait: Memor fui Dei, et delectatus sum. Et iterum: Rex Josias, quoniam populum Dei multis beneficiis affecerat, et cultum divinum impense promoverat, jucundissimam nominis sui apud posteros reliquit memoriam. « Memoria Josias, inquit Ecclesiasticus, in compositionem odoris facta opus pigmentarii. In omni ore quasi mel indulebitur ejus memoria, et in musica in convivio vini. » *ECCL. XIX. S. Bernardus de se confitetur, cum primum in Religionem esset ingressus, se vel solo conspectu magnorum virorum spiritualium, vel etiam reordatione eorumdem, si forte longius abfuisset, vel vita defancti essent, tantopere exultasse, ut mens quidem omni devotionis suavitate completeretur, oculi vero a lacrymis se continere non possent. Si igitur aspectus vel memoria hominis justi tanto gaudio aliquem perfundit, eo quod videatur sibi videre virtutes et dona celestia, quibus ille fuit a Deo ornatus, quid non faciet spiritualis intuitus et recordatio Dei, qua anima contempletur in eo infinitam bonitatem et pulchritudinem, aliasque perfectiones? Quod non gaudium, quam non consolationem, et intimam devotionis suavitatem servus Dei anima plenis buccis hauriet?*

MEDIA.

Oratio; qua, ut Arias bene discurret, domum divinum est descendens a Patre luminum, a quo omne bonum proficiscitur; sicut enim a Christo Deo Salvatore nostro omnia alia subsidia ad salutem opportuna et ne-

cessaria expetimus, sic et hoc donum humiliter nobis concedi per suam infinitam misericordiam, passionisque suae merita flagitemus, quo semper ejus recordemur, semper cor nostrum in ipsum erectum habeamus, semper denique divinitatem præsentem contemplerur, invocemus, desideremus, et diligamus. Hoc donum si obtinuerimus, cum eo facile omnia reliqua, pro adjumento et profectu nostro spirituali, consequemur. Nec dubium, illud concessum iri, si magna cum fiducia, vivoque desiderio ad illud aspiremus. Neque ullus, ejuscumque status vel conditionis sit, potest jure se excusare quod hoc beneficium a Deo postulare non possit, quia, ut propter occupationes et negotia aliquis eo non perveniat, ut semper Deum sibi præsentem sistat, tamen poterit aliquoties in die amorem suum in Deum attollere. *ARIAS, c. 11, de Præs.*

Signorum usus, quorum conspectu actus Dei recurrit memoria; ut si dictum aliquod muris ejus loci, in quo ordinarie versamur, inscriptum sit, cujusmodi esse possunt: Noli peccare, quia Deus videt. Vel illud Sapientis: « In omni loco oculi Domini contemplantur bonos et malos. » Vel illud Davidis Regis: « Providebam Dominum in conspectu meo semper. » Vel: « In omnibus viis cogita Deum. » Vel illud Tobiae ad filium: « Omnibus diebus vite tue in mente habeto Deum. » Possumus et signi loco filum alligare brachio, vel digito. Nam et annulos in iis gerimus, ne temporalium quorundam negotiorum memoria excidat. Sonum quoque campanæ, signi vice accipere ipsi possumus, statuereque illum nobis fore loco celestis vocis, ut recordemur Dei. In Veteri Lege præcepit Deus Filiis Israel, ut in vestium fimbriis vittas gestarent hyacinthinas, quibus conspectis recordarentur mandatorum Domini, ac sancti essent coram Deo. Placebit ergo maxime Deo, si quis simili signo memoriam excitet præsentiae divinæ, sic enim facilius Deum invocabimus et amore ejus inflammabimur ad perfectam præceptorum suorum observationem. *Ibid. XII.*

Examen particulare, ut scilicet, cum circa meridiem, aut vesperi rationem exposcimus, a nobis conscientiae, id quoque excutiamus, an præsentem toto die Deum in actionibus nostris habuerimus, et, si factum sit, sedulo gratias agamus Deo, quia singulare Dei donum est; ac proponamus nos idem accuratius observaturos diebus in sequentibus. Si

vero secus acciderit, doleamus, et emendatione proposita, poena aliqua culpam expiemus. Hæc enim poena, et memoriam illi in posterum renovabit dicti exercitii, et valebit ad impetrandam Dei benevolentiam, ut negligentia corrigatur et major progressus in hæc virtute fiat. *Ibid.*

Verus Dei amor; hic enim, ubi in servi Dei corde radices egerit, continenter illum urgebit et excitabit, ut cogitationes suas, piaque desideria in Deum præsentem conjiciat, et cum illo assidue conversetur. Hæc siquidem amoris natura est, si ardens sit, ut magno pondere animam transportet in rem amatam, quo uniatum cum illa, ac unum quiddam cum ea efficiatur, et quoniam anima suis est instructa facultatibus, hinc fit, ut semper quoque rei amatæ recordetur, semper de ea cogitet, semper eam explet et complectatur. Qua de causa dixit Christus: « Ubi est thesaurus tuus, ibi est et cor tuum. » *Ibid.*

Constantia in praxi hujus exercitii; nam ut Arias prudenter advertit, hoc tempore admodum conveniens est servum Dei non terri, aut ab hoc exercitio desistere, sed magno animo suscipere in se labores, quos Deus ab ipso postulat; nec dubium est, si persistat, cum beneficium hoc possessurum cum majori perfectione et constantia, quod in principio nullo labore consecutus fuerat. Nam dum cum sudore perseverat, et difficultate, radices agit humilitatis et accessionem facit in amore Dei. Unde fit, ut excellentiori quodam modo divinæ presentiae dorfum mereatur, majorique securitate et firmitudine possideat, quoniam didicit submittere se, sibi que diffidere, idemque majori facilitate et voluptate exercet propter gratiæ copiam, et amoris in Deum magnitudinem, quo cor suum obfirmavit, et perfecte Deo conjunxit. *Ibid.*

Omnes præcipuas actiones diei, saltem initio singularum, breviter, sed ardentem, offerre ad gloriam et gustum divinæ Majestatis; nam experientia certa docuit, his viis cito posse acquiri talem presentiam Dei, ut immediate post somnum, post occupationem, quamvis etiam distractivam prima cogitatio non alia de re se menti ingerat, quam de Deo, et rebus pure divinis. Item ut etiam in occupationibus distractivis, uti sunt servire ad mensam, lavare lances, verrere domum, ambulare, etc., vel perpetuo, vel frequentissime memoria Dei recurat, et quidem non

accessita actu reflexo, sed quasi connaturaliter, et ultra se ingerat, quodammodo invitato et non cogitanti, divinæ gratiæ beneficio, que nunquam deserit quærentes se, et cooperantes ordinariis mediis, divinitus nobis datis, ad perfectionem consequendam. Item, talis se Dei memoria tibi ingeret, ut non minus devotum cor tuum, etiam sensibili devotione et plane ardenti ac valde acensa bulliens, inde habiturus sis in officiis distractivis, quam in ipsa ardenti, et devota oratione privata et solitaria. Qui devotionis ardor non tantum in temerariam Dei conservabit, sed fructuosam reddet; nam excitabit te ad illas externas actiones, etiam distractivas natura sua, bene et accurate faciendas, quippe tanquam si Deo vidente fierent, inchoatas et continuatas. Hoc est, quod S. P. noster exigit a nostris, ut in omnibus rebus quærant Deum, et inveniant. Et de se quondam dixit P. Ludovico Gonsalvo, se Dei beneficio magnam habere facilitatem in omnibus rebus inveniendi Deum, quotiescumque vellet. Non est exaggeratio id, quod scripsi, sed res plusquam certa, et non pro uno die vel anno, sed pro tota vita, probata ab his, qui sunt Domino suo fideles. Hinc quoque oriatur, ut tales etiam per somnium, vel dormientes, vel semivigilantes, crebro prorumpant in verba pia et colloquia brevia cum Deo et Sanctis, id non per actum reflexum procurando, sed plane connaturaliter, et quasi acti ab alio, vere in actu exercitio, non cogitando, nec excitando se ad tales orationes jaculatorias, quæ illis etiam vigilantibus, et alia agentibus et colloquentibus, ultra se ingerunt. Sæpe etiam prorumpunt exterius usque adeo, ut etsi velint, non possint semper impedire, ne erumpant, nisi facta magna vi animo, bullorem quemdam tenerimæ, erga Deum et res divinas, devotionis, cum actuali Dei memoria conjuncta reprimendo. Non erit autem hoc creditum difficile, quandoquidem fere omnes, etiam imperfectissimi et obtuso ingenio præditi experiantur se in schola aliud scribere, sine erroribus, et cogitare simul continuo de rebus aliis diversis prorsus a materia scriptio-nis. Sicut ergo in imperfectis possunt simul duo actus tam disparati, viribus solius naturæ conjungi, uno non impediente alterum, ita multo magis mens divinæ gratiæ beneficio potest simul attendere actionibus externis, bene et non stolidè expediendis, et simul ferri in Deum ardentibus affectibus

variis modo humiliationis, modo compunctionis et doloris de peccatis, modo petitionis, modo gratiarum actionis, modo divinæ laudis, modo oblationis sui ad Dei obsequium, modo lætitiæ ortæ ex divina gloriæ incremento, modo tristitiæ ex peccatis sæculi auditis vel cogitatis excitatæ, modo renovationis internæ votorum, modo ejusdem spiritualis divinæ majestatis amplexus per actum amoris ardentissimum, modo spei, et certæ expectationis donorum gratiæ, et suo tempore gloriæ, modo fidelis, et similibus, quas Spiritus Sanctus excitat, et fovet, et auget, in mentibus ejus ducti, et directioni obsecundantibus, et per plene voluntaria peccata eum non impediuntibus. *LAVCIZ. p. I, opusc. II, c. VIII, n. 24.*

ASCETICA.

In primis nosse debet Asceta, in quo consistat hoc exercitium presentiae; nimirum in duobus actibus, ut Alphonsus Rodriq. advertit, uno intellectus, voluntatis altero. Primus necessarius est, utpote ad omnem voluntatis actum, juxta scitum Philosophorum præ-requisitum. Primum igitur intellectus munus ac functio est, considerare Deum, et ibi, et ubique esse, et totum mundum implere, et totum in toto esse, et totum in quavis minima ejus parte, et in omni creatura minima quamvis vilissima neglectissimæque. Hic articulus ad fidem Catholicam pertinet: Non enim longe est ab unoquoque nostrum, in ipso vivimus, et movemur, et sumus. Extra me quærebam, dicebat Augustinus, quod erat intra me; magis tibi præsens, intimiorque Deus est, quam tu ipse tibi. Ipse vita est, qui dat vitam rebus omnibus et quidquid aliquid potest et operatur, ab ipso, ut operetur, habet; et si ipse non adesset præsens omnibus, descenderet statim omnia, a inque merum nihilum redigerentur; cogita igitur, te Dei plenum esse, et ab eo undequaque circumdatum, ipsique te totum innatare. Sed quid? *Pleni sunt caeli et terra gloria ejus.* Alter actus voluntatis est; (non enim solus intellectus consideratione Dei occupandus est, sed et voluntas, immo hæc præcipue) desiderando, amandoque Deum, eique se, quantum angustiae vite hujus permittunt arctissime conjungendo. *ATH. Rod. p. 1, tr. VI, c. II.* Quod ipsum etiam claris confirmat

Arias asserens non satis esse, Deum ut præsentem intelligentia complecti et inspicere, nisi item accedant ignita voluntatis desideria et affectiones, sic, ut eum toto cordis desiderio identidem alloquamur, quidquid nos vel torquet, vel deficit, demisse ei aperiamus, fidenter proponamus, opem ab eo, et consilium petamus, et silente licet lingua, corde, hæc, similive ratione alloquamur: O Domine, quam friget mihi animus in amore tui, imperti mihi tui amorem, eo me prorsus succende, eo animam meam reple, ut te solum diligam, et reliqua omnia tui gratia. O Domine, o Deus meus, quantus animi mei stupor est, tibi de unico et summo meo bono agnoscendo agitur! Quam deficient vires cum in id opere tendendum! Doce me, Domine, divinam tuam voluntatem omnibus in rebus agnoscere; robora me, ut eam sequar, benefica tua manu semper me tuere, ne labar. O mi Deus et Domine, quando te forti et suavi vinculo perfectæ charitatis circumplectar? His aliisve id genus verbis pia anima Dominum suum alloqui potest, cum eum ignitis desideriis plena, et ex imo corde petitis suspiriis anhelans aspexerit; hæc exhortationi si diligenter, serio, constantè in hæserit, tantum inde operæ prælitium referet (si piissimo Dionysio Carthusiano credimus) ut corde in aliud mutato, a modo vehementer abhorreat; ad Deum autem et divina toto feratur desiderio. *ARIAS, c. III, de Præs.*

Nosse debet solidum modum imaginandi præsentiam divinam; qui quidem varius assignatur ab ascetis; nam aliqui imaginantur sibi totum universum plenum Deo uti est, seipos vero in medio immensi hujus pelagi a Deo circumdatos, ad eum fere modum, quo spongiam poneremus in maris medio, ex omni parte aque innatantem. Alii imaginantur sibi præsentem Christum Dominum quasi cum ipsis euntibus euntem, cum stantibus stantem, itaque se ipsi et Deo semper præsentem constituunt. Alii eundem tamquam e crucis stipite pendentem; columnæ alligatum alii; alii in horto sanguine madentem; aliter alii, prout sua quemque voluptas trahit aut voluntas. Alii eundem cum creaturis operantem considerant, quem modum sic practicandum docet Arias: Sapit eibus, ardentem sitim aqua frigida extinguit, sol illustrat, calefacit ignis, vestis tegit; sic existimes, Deum impertiri saporem, illum satiari, sitim tollere, illustrare, calefacere,

legere. Minime enim dubium est, etsi id genus effecta ab ipsis creaturis sunt, multo tamen magis censeri debere, esse a Deo, quando hic prima causa est, illa secunda, et tamquam Dei instrumenta. Si quis primarii viri hospitio uteretur, et ejus causa servi domestici certatim per se quisque operam illi darent, et heri sui res dispertirent; alius veste, cibo alius, alius equis, viatico liberali alius donaret; si deinde quaereres, cujus beneficio hæc haberet, non utique hunc, illumve servum nominaret; quin etiam, ne mentionem quidem cujusquam illorum faceret, sed a domino illo se vestitum, ciboque ac reliquis donatum diceret. Jam vero cum satis constet, creaturas omnes longe alia ratione a Deo pendere, quam a domino suo servi (neque enim dominus servorum suorum vitam tuetur, neque manibus eos fert, quod Deus creatoris suis præstat, sine ejus ope nec movere se tantillum possent) meritissime a nobis exigitur, ut omnes creaturarum rerum actiones bonas, et quidquid per eas beneficii percipimus, Deo attribuamus, profiteamurque et mente, et lingua, quidquid habemus id totum ab illo habere. Si te proximus suaviter solatus est, si cognatus munusculum dedit, ad primam mox causam cogitatione provola, que et voluntatem, et linguam illorum movit, et manum; et dicito: Deus me solatus est, Dei donatione hoc munus teneo. Atque eundem in modum facito, quidquid a qualibet creatura acceperis. Hæc ratione excitabimur ab iis, et ad perpetuam Dei memoriam deducemur. Neque hoc præceptum gratitudinem tollit, quam iis debemus, qui nos beneficiis prosequuntur, quando quidem eandem etiam Deus exigit. Ultimus demum modus, est, quem Rodriguez indicat, et etiam a S. Paulo præscriptum esse ait, dum dicit: «Sive manducatis, sive bibitis, sive aliquid quid facitis, omnia in gloriam Dei facite;» q. d. in omnibus cor, animumque ad Deum in cœlum sustollite, hoc similive modo, ipsum alloquendo: Hanc rem, Domine Deus, in tuam gloriam facio. Hoc opere et actu tibi mihi placere cupio. Quia sic vis et præcipis, desidero velle et nolle meum tuum esse et velle et nolle, in hoc omnis gustus, omnis delectatio et vita est; tibi uni in omnibus placere, tibi uni mori, et vivere. Hæc profecto praxis omnium facillima, utilissimaque est, hoc est enim in perpetuo Dei amore stare et conquiescere. Nec placet, hunc modum

pluribus encomiis afficere. Illud solum dico, quod vere sentio, illum esse hunc ipsum, quo practice et reapse plene, perfectissimeque illud Salvatoris præceptum (*Oportet semper orare et non deficere*) exequimur. Sententia est gravissimi cujusdam Doctoris, eum, qui hunc orandi exercendique modum sibi reddiderit familiarem atque domesticum, sensurum ex eo brevissimo tempore miram cordis sui transmutationem, horrorem mundi maximum, singularissimamque erga Deum divinaque propensionem. Tali, inquit ille, tamquam cœlo jam proximo illud Apostolicum debetur et dicitur: «Jam non estis hospites et advene, sed civis Sanctorum et domestici Dei.» Hi sunt nobiles isti aula celestis a S. Joan. descripti: «Et videbunt faciem ejus, et nomen ejus in frontibus eorum, quia scilicet horum conversatio in celestibus est. Et non contemplantur ea, quæ videntur, sed quæ non videntur; quæ enim videntur, temporalia sunt, quæ autem non videntur, æterna.»

MISCELLANEA ET CONCEPTUS PRÆDICABILES.

VERITAS. — Exodi c. 35, præcipiebat Dominus Moysi istud: «Facies candelabrum ductile de auro mundissimo» v. 34, tum v. 37, etiam hoc: «Facies et lucernas septem, et pones eas super candelabrum.» Philo Judæus et Radulphus sentiunt, Tabernaculum illud vetus fuisse figuram, sive typum Mundi, qui Dei domus quoquo modo est; ut et septem lucernæ innumeras cœli lucēs significant; habet enim hoc septenarius numerus in sacris litteris, ut pro infinito ponatur, ut affirmat Paulinus in libro *de Numero Septenario*. *DD. NYSSES. in Abrah.* l. VII, c. vi. Dicit nunc Oleaster: Ad quid, Domine, in domo tua vis candelabrum cum lucernis septem habere? Causam subjicit, dicens: Ne putares, homo, te posse male conversari, et occultari; sive enim in die, sive noctu impie egeris, ab eo videris. Quidquid perperam agis, cogitas, loqueris, quocumque tempore, et loco id fiat, Deo omnia perspectissima sunt, sapientiæ enim illius oculi soles sunt, qui pervident universa. *OLEASTER, in Annot. mor. in c. XXV, Gen.*

Hanc cogitationem animo versabat Propheta Regius David, quando hæc pro debita erga infinitam omnipotentis Dei sapientiam

reverentia dicebat: «Tenebræ non obscurabuntur a te, et nox sicut dies illumabitur; sicut tenebræ ejus, ita et lumen ejus.» *Ps. CXXXVIII, 12.* Marcus Antonius Flaminius ea sic transfert. Neque tenebræ habent tenebras apud te, et nox sicut dies illuminat. Similes sunt tenebræ et lux. Quam eleganter dictum: Neque tenebræ habent tenebras apud te! Quando vires alie iuxta extenuare volumus, dicere solemus: Petrus, ver. grat. est quidem robustus et strenuus, sed quod ad meatinet, absque manibus. Tale quid affirmat Sanctus David, cum pro veneratione et commendatione perspicacissimorum oculorum Dei dicit: «Neque tenebræ habent tenebras apud te.» Nam si quidem tenebræ sunt velut nubes, aut vela, que humorum prohibent, et ludunt, falluntque obtutus oculorum, Dei oculis nihil obistere, nihil offere atror rerum et obscuritas potest, ut, qui tam clare videntur in densa caligine, quam in medio sole, et innubi, nitentissimoque die. Quapropter in eodem psalmo sic Domino idem Rex penitens aiebat: «Tu cognovisti sessionem meam et resurrectionem meam;» *ibid. v. 2.* que tali paraphrasi illustrat Flaminius: Omnia tibi nota sunt, quæ sedens, stans, ambulans, cubans, cogito atque ago. Nihil est, quod tuam effugere sapientiam possit; nihil est, quod ad tuam notitiam non perveniat. Quidquid animo meditator, quidquid ore proloquor, quidquid operor, sive cum sessum, cubitumque vado, sive cum evigilo, et e strato exurgo, sive cum hinc alio commigro, pervides, nec ullus est tam reconditis animæ sinus, nullus tam abstrusus cordis recessus, in quem tuorum acies oculorum non penetret. *Ibid.*

Expendamus in hujus rei confirmationem quoddam Sancti Ephrem dictum, qui in *Parvensi*, 17, sic habet: Nihil latet Dominum, Abelis viderem. Sed quenam ista omniscientiæ Dei commendatio ex cognitione mortis Abeli illata? Quid secreti mors illa habuit, ut ad exaggerationem perspicacitatis sapientiæ Dei facere possit, quod eam detexit, et intellexit? Certone argumento est, quod Deum nihil latet, quia Abelis vindex, et necis illius index fuit? Expositione illustrabo Sancti Ephrem pronuntiatum. Occidit perfidioso Abelem Cain, vix illi necem consciverat, quando adfuit Dominus, facti rationem ab infami fratrícula exigens, et dicens: «Vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra.» *Gen. 4, 10.* Negavit ille

recens perpetratum flagitium. At Index : Quid est, quod inficiaris factum, quando ipse per te effusus fratris tui sanguis contra te testimonium dicit, et immanis sceleris vindictam magnis vocibus clamat? Notandum, quod in Hebræo pro illo vocabulo *Terra*, est *Adama*, ut affirmat Sanctus Hieronymus, Adama vero idem est, quod terra rubra. Itaque tota sententia superior sic reddi potest : « Vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra rubra. » Res est, quod Cain fratrem suum in campum eduxit, cuius erat rubra humus, ibique cum interfecit, sperans non posse cognosci sanguinem fuscum, quem concolor terra bibisset. Ita fere aiunt Hebræi, et inter illos Rabbi Salomon. Itaque audacter etiam negavit facinus, præfisis suæ industriæ et imposturæ, arbitratusque fieri non posse, ut interneconis convinceretur; eo quod eruer cum rubore terræ confusus discerni, ut putabat, nequiret. Verum ut intelligeret, quam vane talem suscepisset cogitatum, quam inanis esset omnis sua machinatio, quam nihil astus, sic fere aiebat ei Dominus : Hanc vero putas, miser, rubra terra rufum celari posse sanguinem? Falleris, hominum pessime, et turpiter erras, sanguis enim ipse clamat ad me de terra illa rubra, ultionemque atrocis sceleris tui magnis vocibus exposeit, oculisque meis nihil est occultum; scio enim, quæ sit terra; scio, quis sanguis, neque ego circumveniri queo, nec aliqua ita confundi et permisceri possunt, quin ego internoscam et secernam alia ab aliis. Hinc ergo intelligemus illud Sancti Ephrem : Nihil latet Dominum Abelis vindicem; quia nihil illi tectum; nihil ejus oculis inaccessum, qui inter sanguinis et terræ colores discernere, et quis terræ, quis sanguinis proprius esset, cernere potuit, quamvis utraque rubra essent et communem haberent colorem. Discat hinc omnis peccator, nihil sibi profuturos ad legenda, inumbrandaque scelera sua, dolos; res namque illi est cum iudice, cuius tam sunt lyncæ oculi, ut reconditissima cordis latibula penitissime perspiciant, perque videant. Ibidem.

Boleslao IV, Regi Poloniæ, sanctum et solemne erat, patris effigiem auro expressam, atque e collo pendentem circumferre; et impresso osculo, quoties dicendum aliquid, faciendumve occurreret, tanquam viventem in imagine, præsentemque patrem sic affari: Absit, mi pater, o absit, ut a me unquam

aliquid regio tuo nomine indignum statatur! Quin et tu, Christiane, tu æterni Regis adoptate hæres, in sinu semper atque oculis gestas Christi in cere sacræ bulla descriptum nomen et imaginem, quam in occurrentibus subinde periculis intuitus, ac tanti nominis memoria confirmatus, illo nihil indignum decernas unquam. CAUSINUS, l. I, *Aula Sancti. oratio II.*

UTILITAS. — Basilius Imperator in exhortatione ad Leonem filium suum hoc ei suggestit consilium : Nullus unquam peccati reprehensionem sustinebis, si Deum in omni actione inspectorem et cognitorem, sicuti est, esse tibi persuaseris, nunquam neque palam, neque clam peccabis; nam etsi alios latere videberis, quæ secreto facies, conscientiam certe tuam et Deum ipsum, qui usque in abditos animi sinus, ac recessus intuetur, revereberis. MANSI, *disc. II*, n. 9.

Quando ille ad *Portam Speciosam* templi, Hierosolymitani continuo cubans claudus a Sanctis Petro et Joanne elemosynam postulabat, sibi dici audiebat : Respice in nos ! At ille intendebat in eos, sperans se aliquid accepturum ab eis, quod et revera accidit, dum miraculose restitutum sibi sanitatem recepit. At vero Eliseo contrarium accidit, siquidem Elias spiritum suum duplicem discipulo suo infundi voluit, si ipsum primo præsentem et postea absentem videret, ut per hoc omnes doceret fideles (siquidem omnia in figura contingebant illis) quod, qui abundantiam spiritus concipere volunt, oculum fidei in Deum quoad corpus absentem, quoad animam vero et intellectum præsentem, defixum habere debeant.

Cicero in Epistola quadam ad Q. Cicero-nem fratrem suum transmissa, eidem modum tradit, quo in virtutibus egregie proficere possit, hunc nimirum, ut se semper in oculis Tullii stare et operari crederet : Id facillime facies, inquit, si me, cui semper unice placere voluisti, tecum semper esse putabis, et omnibus rebus, quas dices et facies, interesse. Quod si igitur presentia magistri alicujus, qui timetur, vel Superioris ejusdam vigilantis, aut alicujus servi Dei magna exemplaritate conspici, sæpe stimulum in virtutibus proficiendi hominibus addit, quanto majus ad perfectionem acquirendam subsidium conferet presentia Dei serio recogitata? MANSI, *dis. VI*, n. 6.

Deus populo suo Hebræorum per multos

annos velut dux præivit, dum ad terram promissionis confunderent, prævit autem in figura columnæ, quæ stabilitatem denotat, ut exinde intelligerent, quod, si in cultu, fide, obsequio, suaque in Deum religione continuare vellent, Deum ab oculis nunquam deponere, sed eum semper præsentem esse, recolere deberent. Idem, *disc. VIII*, n. 2.

Palladius, in historia sua Lausiaca, commemorat, se, cum aliquando adjuncto comite, Monachum quemdam religiosissimum, rerumque divinarum peritissimum, nomine Dioclem, inviseret, inter alia hoc documentum ab eo accepisse, hominem pium, quam primum a contemplatione divinæ presentie cessari, continuo fieri vel demonem, vel bestiam; bestiam quidem, si succumbat tentationibus carnis et illecebrarum carnalium; demonem vero, si iracundiæ, arrogantie, et similibus. Cumque Palladius eum percontaretur, qua ratione posset anima, nulla quiete vel cessatione interposita, defixam mentem habere in Deo? respondit, quotiescumque mens nostra occupata sit in consideratione pia et salutari, quæ ad Deum deducat, tum defixam esse in consideratione Dei. Cum autem sanctus ille, tantopere in rebus piis exercitatus, dixit, hominem, simul atque Dei oblitus fuerit, fieri demonem vel bestiam, non intellexit id fieri solo lapsu in noxam lethalem, cum non facile id contingat servis Dei, sed etiam lapsu leviori immoderate cupiditatis, qua aliquo modo similis vel dæmoni, vel bestie reddatur. Quo circa nullo modo convenit servo Dei ut aliquando negligat præsentem contueri Deum, impendente tentatione, et dum se occasiones offerunt iræ, impatientiæ, superbiæ, vel tristitiæ mundanæ, aliæque indomitæ perturbationes, divinæ oblivisci presentia; tunc enim celerissime, magna que cum vigilantia cor elevandum est ad Deum, ejusque auxilium implorandum. ARIAS, *de Præs. Dei.*

JUCUNDITAS. — S. Ambrosius super illa Psalmistæ verba : « Qui timent te, videbunt me, et lætabuntur, » ita scribit : Plerisque enim justis aspectus admonitio correctionis est, perfectioris vero lætitiæ est. S. AMBR. *in Ps. II.*

DAMNUM NEGLECTE PRÆSENTIÆ DEI. — Omnia nobis videntur difficilia, quod Dei nullam habemus memoriam, uti habere oportet; quod non eum in cogitatione perpetuo circumferimus. Merito enim nobis

dixerit : Oblitus es mei, ego quoque obliviscar tui. S. CHRYS. XXVI.

AXIOMATA.

Oculus domini saginat equum.
Dei respectus, hominis profectus. S. BERN.
Qui Deum videt, semper ridet.
Non in peccatum corrui,
Qui Deum semper meminit. *Amon. Abb.*

AUCTORES.

Franciscus Arias, *de Præsentiæ Dei.*
Alphonsus Rodriquez, p. I, tr. VI.
Philippus d'Outreman, *in Pedagog.* p. I, c. VIII, § 2.
Henricus Engel, *in Dom. Pent.* § 2.
Didacus Nyssenus, *in Vita Abraham* l. VII, c. VI.
Petrus Peanequin, *in Isagog.* p. II, c. XXII, et diss. VI, § 15.

DEI PROVIDENTIA.

QUOAD ESSENTIAM.

DEFINITIO. — *Providentia*, juxta Boetium, est divina ratio in summo omnium Principe constituta, quæ cuncta sapienter disponit, nimirum in suas fines; ut S. Th. explicat I, p. q. XXII, a. 1, quo loco eam simili modo describit. *Providentia*, inquit, est ratio ordinis et rerum in finem, in Deo existens. In rebus duo spectari possunt. Primum, res ipse in se secundum suam essentiam. Alterum, ordo et habitudo, quam habent singule ad finem tum proprium, tum communem totius universi, qui est manifestatio perfectionum divinarum. Utriusque ratio, id est, notio seu conceptio, ut (Græci dicunt) λογος, est in Deo. Notio rerum in se spectatarum, nempe quatenus sunt talis formæ et speciei, vocatur *Idea*; notio vero illarum, quatenus ordinantur in finem, vocatur *Providentia*. Verum cum providentia divina sit perfectissima et universalissima; nec solum extrinseco modo, sed etiam intrinseca ordinatione res omnes in suos fines destinat, creando et formando rerum naturas, conferendo proprietates nativas, et vires, et figuras con-